D. D.

NUTRIX NOVERCA,

QUAM

INDULGENTE EXPER. & NOBILISS. FAC. MED. IN ILLUSTRI ACAD. UPSAL.

PRÆSIDE

VIRO NOBILISS. & EXPERIENT.

DN. DOCT. CAROLO LINNÆO,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO,
MED. ET BOT. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. IMP. N. C. MONSP. STOCKH. BEROL. TOLOS.
UPSAL. SOCIO,

BREVITER SPECIMINE ACADEMICO DELINEATAM
PUBLICE EXAMINANDAM SISTIT

FREDERICUS LINDBERG,

SUDERMANNUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. D. VII NOVEMB.
ANNI MDCCLII.
HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

UPSALIÆ,
Typis LAUR. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

Dygdädla Fru PASTORſkan

Fru CHRISTINA
SVANHALS,

Min Högtärade K. MODER.

En loflig wana, att med ett wördadt eller älſka namn pryda de främſta bladen, af ett i liuſet fram bragt ſnillefoſter, har redan för wåra tider, wunn rätt af urminnes häfd. Hedenhös Skalder räknade fö högſt nödigt att börja ſina qwäden med dicktade Gu dar och Gudinnors beröm; ſmickran och lättrogenhe gofwo the följande tidehwarf anledning att införa Ko nungars och Förſtars Höga Perſoner, bland wördad Gudomligheter; ſielfkiärlek och inbillad ſina egna Stam fäders höghet upförde anhörige ock Wänner til ſamm högd. Nu ſedan ett högre lius ock grundeligare under wiſning framalſtrat hos ſednare werldenes folk ett mog nare tanckeſätt, behålles denna ſed, allena att wiſa hu ru ſåſom wördnad för ömſinte wälgynnare, finnes i o ſkiljacktigt följe med ſwett och möda, att tiena det al månna I hwilket affeende, jag ock funnit mig föranlå ten åt Min K. Moders wärda namn helga thetta arbet ſom ett litet wördnadsoffer. Jag hoppas att Min K. Mo der af ömt hiertelag emot gifwaren icke ogunſtigt anſee gåfwans ringhet. Enär förſynen och ett blidare öde be haga tildela mig högre förmögenheter, än nu, ſkall år känſlan bliſwa kraftigare, än igenom några ohöſſade ta leſätt. Imedlertid ſkal jag aldrig ätei wända att anropa det Gudomeliga wäſendet för Min K. Moders wälgång och trefnad; Himmelen giöre Min K. Moders dagar ſälla och ſå med hugnad och nöije upfylde, ſom jag af hiertat önſkar; under det jag all min tid framhärdar

Min Högtärade K. MODERS

Lydigſte Son
FREDRIC LINDBERG.

B. S.

QUæ detrimenta inconſtans illa vivendi ratio, & res novandi ſtudium prorſus continuum, generi humano, ac Europæis præcipue gentibus adferat, facile quisque perſpicimus; & tot ſe malorum ſpecies offerunt, ut verba tandem deficerent ſingula enumeraturum: Quis enim ignorat, vanitati adeo mancipatos eſſe mortales, ut tamquam atrociſſimo tyranno turpem ei ſerviant ſervitutem; vel potius ruptis licentiam hominum carceribus, fræna omnia, quæ æquum & honeſtum imponit mordere ac reſpuere? Conferat quis mores noſtros ipſi naturæ adverſantes, cum antiqua & ingenua ſimplicitate, & ſtatim, quanta onera cervicibus ſuis impoſita velint miſeri hujus ævi homunciones, deprehendet: Ciborum apparatus nil niſi luxus eſt; pretioſa illa CONDIMENTA, ex

Indiis adportata, nobisque frequentiſſima, veteribus erant ignota; SACCHARUM ipſis non erat, niſi unicum illud Tabaxir, quod in Pharmacopoliis reſervabatur, jam apud opulentiores, plus dulcis hujus materiæ, quam ſalis conſumitur. Doliaria moderna VINIS, ex toto terrarum orbe conquiſitis abundant; nam, quæ mittunt vicinæ Europæ regiones non ſufficiunt; Maderæ, Canariis inſulis, terrisque Capiti Bonæ ſpei adjacentibus debiti liquores in noſtros uſus convertuntur. Ex Aſia petimus *Arak*, ex America *Rum*; Potus Indici POLOPUNTIA, BISCHOFF, THEé, COFFE & CHOCOLADA, quorum vel nomina veteres latebant, nobis ſunt gratiſſimi, vernaculos enim, parum abeſt, quin faſtidiamus. Ut taceam TABACUM, cujus notitia ac uſus, dudum apud nos invaluit. SPIRITUM VINI recentiorum temporum eſſe inventum nemo ignorat. VESTIMENTORUM mutationes infinitas & frequentiſſimas, non ſine admiratione ſimul atque indignatione, conſpicere licet, ut tot veſtium formas, tot amictus rationes ſæpiſſime ridiculas, Pariſiis unquam excogitari, aut inde tanquam ex ſede conſvetudinis primaria, aut pulcritudinum fonte inexhauſto emiſſas recipi ab alienigenis avide, moleſte feras. Lintea, veſtesque pelliceæ noſtro climati optime accommodatæ nobis displicent. BOMBACIS pappum ex Oriente petitum filamentaque ſinenſis iſtius PHALENÆ, nemini non arrident. DOMICILIA noſtra, mirum quantum a veteri illa ædificandi ratione, loci utique na-

tu-

turæ conformi recedant. Partes Europæ Boreales Meridionalibus aſſimilantur; pavimenta lapidea, feneſtræ latiores, aulæa ex ultimis Indiis adducta, aliaque vana ornamenta, faſtui ſeculi congrua, nuspiam non occurrunt. Neque vero corporibus noſtris parcimus, adſpernantur ſcilicet vani homines habitum naturalem, atque ideo artis gymnaſticæ magiſtris formandum tradunt, Puellæ, a primis inde incunabulis, varii generis colobiis conſtringuntur, ut junceæ, qui ſeculi genius eſt, evadant. Uterum maternum vix reliquimus, antequam depravata nos excipit conſvetudo, atque etiam id ipſum, quod natura conceſſum nobis voluit, denegat; LAC nempe maternum, hoc temerariori conſilio, quod nec Balenæ, nec immaniſſimæ Leænæ, aut Tigres ubera nuper a ſe in lucem editis ſubtrahunt. Dolendum omnino, tam late hoc malum inter homines ſerpſiſſe, ut matres, quæ vel minimum ſibi ſupra vulgus ſapere videntur, inglorium ſibi ducant, propriis infantibus proprias mammas porrigere. Quare non inutilem prorſus operam præſtituri nobis videmur, ſi quædam huc pertinentia, ex regulis diætetivis adferamus. Conſvetudini jam jam ſtabilitæ bellum non indicimus, neque vero eandem penitus ſublatum iri, ſperare licet; atqui ſi forte quibus anſam præbuerimus deponendi præjudicia, voti nos compotes factos judicabimus.

§. I.

Confirmat experientia mammas puerperarum intumeſcere, dum fœtum maturum eſſe conſtat,

&

& ſtatim ac excuſſus eſt infans, incipit uterus ſe contrahere, atque depoſita ſenſim craſſiori & pulpoſa ſubſtantia, evadit tenuior ac tandem fere membraneus, quo facto, humores uterum petentes, verſus mammas repelluntur, quæ idcirco poſt biduum, cum horripilationibus aperiuntur, & producunt lac illud cum ſangvine commixtum, quod *Coloſtrum* nuncupamus, cujus craſis ac proprietas a lacte puro, ipſi ſuccedente multum differt: nam igni admotum coagulatur, non ſecus fere ac ovi albumen, adſumtum denique purgandi vim exſerit. Infans, novem menſium ſpatio, in utero materno, intra Chorion & Amnion incluſus, & inſtar pulli in albumine ſuo natantis, nutrimentum per os a liquore, quo undique circumfunditur aſſumat, per placentam uterinam, tanquam ex vitello, dum ope funiculi umbilicalis ipſi infunditur ſangvis maternus; excrementa autem eliminare non poteſt, prius quam libero expoſitus aëri, reſpiraverit; unde fit, ut ex memorato albumine, in inteſtinis fœtus generentur ſordes tenaces ac nigræ, velut pix liquida & tenax, quæ medicis *Meconium* dicitur, poſt partum expellendæ. Alma rerum mater, Natura, infantem adverſus omnem elementorum injurias, quibus, relicta ſede prima, exponitur, optime munivit; Contexit nimirum *corpuſculum* pituita craſſiori, ne fibrillæ & papillulæ tenelli, quid detrimenti capiant; *oculis* intus præſidio eſt tunica Halleriana, ne viſui noceant ſubito ſupervenientes radii ſolares; *aures* penitus ſunt clauſæ, ne ſoni vehementiores membra-

branis tympani vim inferant; *Naribus* non deeſt ſua intrinſecus pituita, ne graveolentia olfactum nimis feriant. Liquorem denique *nutrimento* recens nato deſtinavit longe optimum, qui facillime hauriatur, omni acrimonia deſtituatur, optime nutriat ac digeſtu haud difficilis ſit; quæ proprietates ſingulæ lacti materno competunt. Aſt ſummopere videndum, ut, antequam nutrimentum recipiat infans, primæ viæ meconio dicto exonerentur, quod retentum degenerabit in matricem ac ſcaturiginem plurimorum morborum chronicorum, quales ſunt, Tormina, Hectica puerilis, Scabies, alii, quorum exempla in medicorum ſcriptis paſſim occurrunt. Ejusmodi autem *purgans*, quod infanti neceſſarium contendimus, malo ipſi opponi & ſubjecto adprime convenire debet; quocirca ſit, *a*) formæ liquidæ, *b*) ſufficienti conſtans vehiculo & pingve, ut tenacitatem meconii diſſolvat, totumque tubum purget ac emolliat, *c*) omni deſtituatur acrimonia, ne nimis ſtimulet, aut corrodat ſenſibiliſſima adhuc inteſtina. Hæc vero requiſita commodi purgantis, continet *Coloſtrum*, quod collatis quæ ſupra diximus, ſua natura eſt liquidum pingve, leniter purgans ac ſapidum, ne ab infante reſpuatur, per integrum itidem biduum operatur, ita ut omnes ſordes ablui ſperare liceat; cui producendo effectui, unicam medicaminis doſin vix ſuffecturam, ſagax natura prævidit.

LAC MATERNUM ejusdem eſt materiæ, ac nutrimentum Embryonis; augetur enim, pariter

ter ac uterus poſt partum pauciores humores recipit, atque ex ſangvine, quo nutritur Embryo in utero, lac poſtea generari, vel inde evidens eſt, quod res menſtrua pellentes, infirmam reddant lactantem matrem. Lac muliebre, ex omnium medicorum ſententia, omni alio dulcius eſt. Quemadmodum igitur ex materia ſanguinis chyloſa hoc reſultat, ita etiam ab ingeſtis ipſius qualitatem mutari, clarum eſt: Pari nimirum modo in animalibus illud ſe habet, ac *emulſio* quædam ex ſeminibus facta; mutationes enim easdem ſubit, poſtquam e mammis eſt expreſſum, ſtagnat, aſſumit florem, ex quo parari poteſt butyrum, & coagulatur in caſeum; quantumque valeant mutationes illæ ab ingeſtis excitatæ, exempla paſſim obvia nos condocent; ſic ſi abſinthium recipiat femina, fit lac amarulentum; ſi crocum, flavum; atque ſi allium devoret, fœtet. Homines, qua ipſam diatheſin humorum variant, aliis nempe craſſior eſt ſangvis, aliis tenuior, aliis lenior, aliis acrior; quorundam maſſa ſangvinea ſcatet atra bili, quorundam acido, nonnulli, ob nimium ſalis ingeſtum, acrimonia ſunt muriatica: Quoniam autem mammæ ſecernunt lac ex hac maſſa ſangvinea, fieri nequit, quin ſimul cum particulis lacteis, etiam peregrini quidpiam adtrahant, quod in feminis, quæ diſſimili ſunt conſtitutione, lactis naturam alterat; aſt pro natura lactis variat nutrimentum infantis, ac proinde diverſos in corpore tenello movet effectus. His prima debentur valetudinis ſtamina, immo vero temperamentum infantis,

tis quod hoc modo contractum, vix ac ne vix quidem poſtea mutabile. Nec mirum eſt, illos hereditate quaſi a nutricibus accipere etiam animi dotes. Lac videlicet maternum eſt chylus, quem aſſumit infans, eo præcipue tempore, quo inteſtina, propter tenuitatem ſuam alium ex ſolidiori nutrimento producere nequeunt, & hinc medicorum canon: *qualis cibus, talis chylus; qualis chylus, talis ſangvis; qualis ſangvis, talis nutritio; & humores inde ſecreti.* Dum adhuc in utero jacet infans, ſaturatur liquoribus, ex corpore materno per placentam uterinam colatis, atque una cum iis quaſi naturæ avitæ, boni ac mali, particeps fit; lacti autem, quod poſtea nutrimentum ſuppeditat, ac, uti ſupra diximus, ſangvinis naturæ adtemperatur, proprium eſt, ut jacta fundamenta corroboret ac ſtabiliat. Adfectus & ſubitanei animi motus, mutant non tantum liquida, ſed ipſa ſolida corporis, adeo ut hominum plurimi, laxioris compagis, ac ſequioris præcipue ſexus, inde deliquia animi, convulſiones, palpitationes cordis & apoplexiam patiantur, luridi, pallidi, ſubnigri fiant, ac cholera aut diarrhœa adficiantur. Nec deſunt exempla infantum, qui in ipſo utero, variis morbis, e. g. Hieranoſo, Ictero, Epilepſia, adfectibus matris unice oriundis, correpti fuerint. Unde probabile omnino eſt, mutationes omnes in matre contingentes cum embryonibus communicari, quamquam modum ſpecialiorem ignorant Phyſiologi. Verbo: liberi, cum ab utero, tum ab uberibus, ſtamina valetudinis repetunt.

 §. II.

§. II.

Rariora quidem, quam quæ vulgo circumferuntur, exſtant exempla matrum, quibus fœtum nutriendi facultatem natura negaverit. Quibusdam tamen hoc contingit, quando nempe, *a)* lacte prorſus deſtituuntur, *b)* tantillum ipſis profluit, ut proli non ſufficiat, *c)* papillis prominulis carent, *d)* aut alio malo pectus habent correptum, & in his caſibus nutrices in auxilium eſſe vocandas, liquido conſtat. Has quoque maxime neceſſarias cenſemus, dum aut ipſa morte, aut alia demum ratione ab infante divellitur mater, vel morbo aliquo graviori, e. g. *Atrophia*, *Lue venerea*, &c. laborat: Exſtant enim exempla earum, quæ, quanquam lue iſta venerea in ſtatu graviditatis infectæ fuerant, ſanæ tamen conſtitutionis pepererunt liberos; nulla autem adſunt illarum, quæ, dum hoc morbo premebantur, nulla ſubſequente contagione, tenellos lactare potuerunt. Plures cauſſas nutrices aſſumendi, fere ignoramus, ac proinde paucæ rarioresque iſtæ ſint, neceſſe eſt. Adeoque fruſtra plurimæ matres, quæ huic officio, ſine urgente neceſſitate ſe ſubtrahunt, fucum nobis facere geſtiunt, dicendo: I:mo lac, quod forte præbere poſſunt, nutrimento prolis non ſuffecturum, II:o ſuas vires plus juſto debilitatum iri, eo quod chylo, ſibi in nutrimentum deſtinato, priventur, III:o ſe curam infantum rite agere non poſſe, cum ſimul variis negotiis œconomicis maxime neceſſariis deſtringantur. IV:tam rationem, eandemque primariam ſub dole reticent, quod nempe

pe maritis ſuum delectamentum præripiant; ſi enim hoc in puncto conſulimus naturam, ſui ſemper ſimilem, ſtatim convincimur, quadrupeda tantum non omnia, poſtquam pullos amiſerunt, mox prurire, & in amplexus maris ruere. Sic ruſticæ veſtrobotnienſes, præ aliis nationibus nobis notis, tenellos maxime nutrire ſolent lacte bubulo, quod anus quædam, dum matres, continuis laboribus œconomicis extra domum conficiendis, detentæ, lactandi officio vacare nequeunt, loco nutrimenti materni porrigit; & propterea maximæ prolificæ deprehenduntur, verum ſalſamentis, quibus veſcuntur, etiam ſtimulatæ, facillime concipiunt, ac quotannis pariunt. Porro de penuria lactis, quam feminæ cauſſantur, prius quæri nequeunt, quam per octiduum lactando, illi mederi conatæ ſunt. Etenim videmus haud raro mulieres, moleſta ſæpius facta mutatione malarum nutricum, defatigatas & coactas tandem ipſas mammas porrigere; quæ hoc ipſo uberiorem lactis proventum allexerunt; etiam novimus feminas, quarum continuæ de morbis, e. g. *Cachexia*, *Scorbuto*, &c. plures annos agitatæ querelæ tum primum ceſſarunt, cum lactare inceperunt, eo quod illo tempore, poſſetum, lac purum &c. copioſius adſumſerunt, nec amiſſam tantum valetudinem hac ratione recuperarunt, coloremque faciei reſtituerunt, ſed & pingves factæ ſunt. Suis quidem, fatemur, incommodis non carent lactantes, cum interdum ubera vel rumpantur vel excorientur, vel denique tumores in ipſis generentur,

& lac etiam ipſum deſtillet; rariores tamen ſunt hi caſus, neque illis æquiparandi malis quæ ſæpius penes matres non lactantes oboriuntur, quales ſunt *Scirrhus mammarum* & triſtiſſimum illud ſubſequens Carcinoma.

§ III.

Suas ſe optime egiſſe partes perſvadent ſibi plurimæ matrum, cum nutricem officio perarduo vel mediocriter parem comparaverunt; id vero quod ſumma attentione dignum, parum curant, quod nempe lac illud peregrinum & ſpurium domeſtico ac legitimo multo ſæpe deterius ſit, atque eam ob cauſſam, non poſſit non innumeris malis infantem exponere, a quibus alias perſiſteret immunis.

Omnium enim primo privatur infans Coloſtro, quod, uti §. I. notavimus, meconium in inteſtinis collectum ac retentum expellit, immo neceſſarium eſt, ut, niſi hoc ipſum adſumatur, tenellis valetudinem, non niſi infirmam prorſus, polliceri queamus. Nos quidem non fugit, obſtetrices hujus loco adhibere *Saccharum penidium*, *Mannam* aliave dulcia, ſed quam debilia ſint hæc eccoprotica, pervidet quivis, cui ea ipſa, cum purgandi requiſitis, ſupra memoratis, conferre lubet. Eliguntur ut plurimum nutrices ex feminis vilioris ſortis, quas triſtia plerumque fata, ſuos infantes deſerere, alienisque nutriendis inſervire cogunt. Solidiori igitur & viliori cibo, laboribusque rudioribus, a prima inde infantia, aſſvetæ, poſtquam intra anguſtum conclave, deſidem vitam terere, laute vivere, multum ede-

edere, fortiter bibere incipiunt, *Plethoram*, *Laſciviam* ac tandem *Melancholiam* contrahunt: nemini enim non conſtat, delicatum cibum otiumque, cum crudo nutrimento & motu vehementiori commutatum, acidum ſpontaneum excitare, quod ipſum melancholiam generat; acidum autem illud vix ſentit nutrix, prius quam in infantem transferatur malum, torminibus tandem & multo ſemet vomitu prodens. Ex coagulato denique lacte, tumet ac indureſcit tenelli ſtomachus, digerendis alimentis impar, vireſcunt excrementa, palleſcit facies, oboritur frequens volatica, quam demum excipiunt Convulſiones aut etiam Hectica puerilis; quod ſi in conſilium vocatur medicus, præſcribit laboranti *abſorbentia*, quibus dolores leniantur, & *animam Rhabarbari*, quæ amaritudine ſua acidum tollat, corroboret inteſtina ac primas vias purget; qua ratione ſanitas quidem infanti redit; qui vero mox palindromen patitur, cum cauſſa nondum ſublata ſit ac in nutrice latens, quovis momento repullulet. Et fatendum: medicos de hac re multum ſollicitos fuiſſe; donec tandem periculum fecerunt, nutrici exhibendi plures doſes *magneſiæ albæ*, quæ quidem eſt egregia, ſed non ſemper his malis par. Nob. igitur Dn. Præſidi e re fore viſum fuit, ut nutrix quotidie ſemiſſem horæ, ante prandium, motu muſculari, vel idoneo exercitio, ſudorem provocet; & ex hac quidem therapia longe certiores obſervati ſunt fructus, quam ex optimis medicamentis infanti propinatis.

Tandem, uti diximus, vivendi ratione plethoricas, & libidinoſiores admodum factas nutrices, plurima vitia infantibus inſtillare, probabile omnino eſt: nam condocet nos experientia, parentum adfectus & inclinationes in liberos transferri; quantumque lac ex mammis hauſtum huc conferat, teſtantur obſervationes pæne innumeræ a rei diæteticæ ſcriptoribus adductæ, quæ quidem totæ quantæ confirmant, nutricem laſcivam, furto deditam, iracundam, Melancholicam aut hilarem, immo torvam & trucem, ſui ſimiles reddere alumnos. Narrat Deodatus, puellam quandam ſeptem annos natam, quia a nutrice crapulæ dedita, nutrita erat, liquoribus inebriantibus nimium indulſiſſe. Diætetices ſcriptores referunt, Cæſaris Claudii Tiberii Neronis nutricem bibacem fuiſſe, unde inſatiabili bibendi appetentia, per univerſam vitam laboravit ipſe, adeo ut frequenter a Romanis per contemtum Caldius Biberius Mero dictus fuerit. Et hujus quoque anteceſſoris Caji Galigulæ nutrix, quo promte puſſo mammas arriperet, ſanguine eas illinere conſvevit, quo, tam immanis & ferox factus fuerit, ut multa non ſolum homicidia ipſe patraverit, ſed & aliquando optaverit, ut toti humano generi unicum eſſet collum, quo maxima illud cum voluptate disſecaret. Huc etiam pertinent exempla veterum Heroum, qui puerulos ſuos lacte leonino nutriiſſe feruntur, ut inde virtute ſcilicet heroica præmunirentur.

Porro

Porro quam laxas habenas adfectibus ſuis ſæpe concedant nutrices iſtæ, principiis juſti & honeſti parum imbutæ, toto die experimur, ac proinde, quo vehementioribus AFFECTIBUS agitantur, eo fortius tenellis animis illos infigi neceſſum eſt. Atrociſſima omnium *Ira*, hominem in furorem agit, & vel unico momento, in rubrum, pallidum, fuſcum, lividum convertit; ipſe quoque chymus nutriens, ex eadem cauſſa, fit acris & venenoſus, vi draſtici ſæpenumero impraægnatus, unde lac natura mitiſſimum non poteſt non aquæ fortis naturam induere; & obſervatæ nonnunquam ſunt feminæ, quæ, poſtquam ira celeriter intumuerant, puſionibus mammis admotis, cicutam quaſi propinaverunt, atque ſic ſua culpa effecerunt, ut infans mox convulſiones paſſus fuerit, ac fruſtra retinentibus medicamentis, exſpiraverit.

Solidiori itidem cibo & ſalſamentis ante aſſuefactas nutrices, lautioris vitæ generis celeriter tædet, adeo ut delicias priſtinas anxie circumſpiciant; quale autem, (per antec.) nutrimentum, talis chylus; qualis chylus, tale lac, & in univerſum ſtatus infantis ſtatui nutricis exactiſſime quadrat. Sic, quæ nutricem purgant, purgant etiam infantem; e. g. ſi inter olera *ſolanum officinarum* comedit femina, mali ſocium reddit ubera ſua ſugentem; ſalſa nutricis alimenta, ſcorbutum nutrito accelerant; unde ſæpius factum eſt, ut dentes vix licet pullulantes, carie tamen confecti & tartaro obducti deprehenſi ſint.

Ruſti-

Ruſticæ mulieres, dum laboribus ſuis quotidianis ſudant, potione vini combuſti, matutino præcipue tempore, delectantur, & vim fortiſſimi hujus liquoris, quamdiu in motu perpetuo verſantur, optime quidem ſuſtinent; ſed poſtquam hoc otio & quiete frui cœperunt nutrices, longe aliter res ſe habet, & plus quam ſemel contigit, ut, quando nocte exhauſto lacte, debilitatæ evigilaverunt, cum eſurienti ſtomacho, memorato potu avidius ſumto, conſulere voluerunt, ſimul effecerint, ut infans uberibus admotus convulſionibus ſtatim agitari cœperit, ac diem demum obiverit; quemadmodum magnus Boerhavius obſervavit: ſæpe quoque animadvertimus, proſperæ valetudinis liberos, morte prorſus inopinata, ac inter amplexus nutricis celeriter exſtingui, diætæ nutricis qui ignari fuimus.

Nec raro evenit, ut, dum parentes vicinos inviſendi cauſſa domum relinquunt, ſuam etiam libertatem Nutrices quærant, quo tempore, utpote ædibus calefactis jam adſuetæ, frigus facile contrahunt; & quamvis illas quidem parum hoc ipſum adfligat, verum tamen penes infantem tuſſin ciet ut plurimum vehementiorem.

Denegata, cui multum adſveverant, venus, nutricum plurimas reddit hyſtericas, unde tenellos obnoxios faciunt flatibus, qui ſpasmis præcipue obortis, manifeſtantur.

Tritiſſima illa ac contagioſa Siphylitide per totam Europam late diffuſa, proſtibulisque & ſcortis, etiam ab infima plebe deſumtis, hinc inprimis correptis,

reptis, non mirum eſt, ſi prodigia prorſus horrenda, nec niſi a nutricibus natales ſuos repetentia, ſæpiſſime comparent. Accidebat Stockholmiæ, A. 1740, ut infanti cujusdam Capitanei adjungeretur nutrix morbo venereo infecta, quem, ſimul cum lacte, nutriendo inſtillavit. Mater quæ ſolebat infantem matutino tempore, animi ſui magis oblectandi, quam filioli lactandi cauſſa, juxta ſe in lecto collocare, exanthematibus mammas deformari ſentiebat; cui medendo malo, in ſubſidium adhibuit vetulam, quæ illito mammis unguento, materiam violentam ad interiora pellebat, verum enimvero, cum inflammationibus in collo obortis vim ſuam venenum mox proderet, femina ſibi perſuadebat, glandulos intumuiſſe, quod aëri ſe expoſuisſet, aut potum nimis frigidum hauſiſſet, unde nihil mali ſubeſſe cogitabat; at marito exulcerationes in labiis obortæ ſunt, dum jucundo uxoris commercio fruebatur, ſuperinductus vero Medicus venerei quidpiam adeſſe ſuſpicabatur; varias propterea unctiones adhibebat, quibus tandem mercurialia admixta ſunt, quo facto, inflammatio colli deſinebat, indolesque morbi innotuit, in cujus originem cum accuratius inquiſitum, compertum eſt, nutricem lue venerea pridem fuiſſe correptam. Domo igitur ejecta hæc, Libero cuidam Baroni ſe obtulit, ipſiusque infantem, debilioris utpote conſtitutionis, venenato lacte ſine mora necavit. Cujusmodi exempla, in majoribus præcipue urbibus ſæpius obſervare licet; Et quanquam Medicis exami-

nandæ ſiſtuntur mulieres, tamen profunde latens venenum ſagaciſſimum quemvis non nunquam fugit, ita ut ſaluti totius familiæ ab illis periculum longe maximum immineat.

Præterea intenſiſſimum illum in libros amorem, inſtinctu naturali matribus inſitum, nunquam capiunt nutrices, ejusque genium, utut imitentur, juſtum tamen gradum nunquam adtingunt. Confirmat experientia complures nutrices, quanquam præſentibus matribus, ſe infantum ſtudioſiſſimas, omnium generum blanditiis, ſimulant; cum tamen extra conſpectum parentum venerunt, eos haud ſecus angues, horrendum dictu! tractare, immo quaſſare, verberare, torquere, jactare, maledictisque proſcindere, unde ob clandeſtina hæcce molimina illarum pernicioſa vagiunt ſæpe, claudi, gibboſi, fiſtuloſi redduntur infantes.

Præter ea Panophobian quandam parvulorum animis incutere ſolent, ut adultiores facti, per totam ſæpe vitam tenebras & umbram graviter reformident.

Abundantia ciborum ſaginatæ, atque otioſam degentes vitam, nutrices fiunt ſomnolentæ, adeo inter dormiendum puſiones nonnunquam ſuffocent, cum contrario per ϛοργὴν matres ſoboli vehementer timeant, & ſtudioſiſſime prævideant omnia ipſi nocitura, quam ob cauſſam levius ſemper hæ obdormiſcunt, & raro detrimentum nutriendis inferunt.

Infinitis etiam exemplis nos edocet experientia, propenſum illum in liberos adfectum lactando, majo-

majora indies capere incrementa, & matres, majori prorſus amore illos amplecti liberos, quos ſuis uberibus nutriverunt, quam quos, ſi qui ſint, nutricibus alendos commiſerunt.

In Gallia aliisque regionibus, magis quam Svecia, uſus invaluit, infantes ſtatim poſt partum ad feminam quandam, ruri habitantem, & puerperio nuper defunctam, emittendi, ut ab illa nutriantur & educentur, ſed præterquam, quod amor in puſionem proprium, adventitium reddat privignum, etiam ſæpe fieri poteſt, ut ruſtico genere oriundum, loco nobilis, recipiant parentes, qui quidem, ſe deceptos eſſe vix percipere poſſunt, propter continuas faciei & lineamentorum omnium mutationes, ita ſæpe evidentes, ut oculi qui ſtatim a nativitate cœrulei erant in ſubrubros, ipſique capilli in alium atque alium colorem transeant.

Ingenue tamen fatemur, infantibus conducibilus eſſe, ut lacte nutricis quam bubulo alantur: hoc enim, *a*) ſtatim ac ex uberibus emulctum eſt, & frigeſcere incipit, craſin mutat, *b*) diverſo ſapore eſt, *c*) calore naturali, ei qui nutrietur, adprime neceſſario deſtituitur, ac ſi vel maxime, admoto igne calefiat, tamen ab ipſo vaſe, cui infunditur, alteratur, *d*) ſua natura plus acidi generat: Confirmant in rei fidem obſervationes Nob. D:ni Præſidis, in itinere Lapponico collectæ, agricolas quidem Veſtrobothnienſes, plurimos omnium fere nationum noſtratum procreare liberos, ſolito tamen plures propter lac porrectum bubulum, vix habere reſiduos,

ſiduos, ut taceamus magnam illam differentiam, quæ animalia anthropomorpha & pecora naturaliter intercedit; catuli nimirum ubera ſugunt felium, hœdi ovium, & viciſſim; rariſſime autem Phytivora Carnivoris, aut verſa vice ubera porrigunt.

§. IV.

Nimis longi eſſemus, ac in voluminis molem, ſupra tenues noſtras facultates, creſceret opus, ſi ſingula, quæ ad nobilem hanc materiam pertinent, perſequi conaremur; ſufficiat igitur dixiſſe, nutrices nunquam aſſumendas eſſe, niſi dura id ſvaſerit neceſſitas. Optime autem ſuæ conſcientiæ liberisque tenellis conſulunt matres, ſi ſacratas fœtui ab ipſa natura mammas huic non ſubtrahunt: Felicem prædicamus merito matrem, quæ quod æquum, quod honeſtum eſt, ſancte ſervat, felicia auguramur infanti, cui ſuæ parentis, & corpus & mentem ſanæ, ubera ſugere contingit, nam niſi fata ipſi valde iniqua fuerint, habitum animi materni generoſum, amorem virtutis ſincerum, corpus ſanum, nullaque peregrina tabe infectum, lætus, ex nutrimento reportabit.

Lemmatis enim inſtar hic adſumtum velimus, nutricibus ut plurimum adſcribendam eſſe cauſſam, cur nobiles degenerent, acutiſſimi hebeſcant, temperamentumque corporis optimum plures amittant, nec non quod plurimi infantes dum primum eſſe inceperunt, eſſe deſierint.

TANTUM.

DISSERTATIONIS
AUCTORI Præſtantiſſimo.

Surge Dioſcorides, Chiron, Tu ſurge Machaon,
Et cineres paullum linque: redire licet.
Diſcipulus LINDBERG, *veſtigia Veſtra premendo,*
Arte parans laudem, nomina Veſtra colit.
Ingenium monſtrat ſollers, monſtraſſe quod æquum eſt,
Conatum Momus vix neget eſſe bonum.
En! vos poſteritas Majores ſemper honorat;
Pæonis & proles ſic rediviva manet.
Clarus apud Danaos Podalirius arte medendi;
Nec minus eſt medicis Sala ſuperba ſuis.
Hos inter Juvenem, quem Sudermannica tellus
Foverat, ipſe cupit reddere Apollo ſuum.
Hinc ego non ſolus lætor, lætantur amici
Adſtantesque vovent: ſit Tibi Apollo favens.
Nutricum noxas memoras bene, ſuavis Amice,
Nutricumque ſimul commoda pauca refers.
Quam Tua pulcra fuit, commonſtras, moribus altrix,
Quam Tua ſit virtus pulcrior, ipſe doces.

Non tam moris, quam amoris ergo
hos ponit elegos
JOHANNES WALLIN.

Min HERRE,

När J, min Herre, å daga läggen uti Edert wackra Akademiſka arbete, huru Mödrar, tå the förmena ſina ſpäda Foſter theras förſta och naturliga rättighet, förwända ſig uti *Stjufmödrar*, jag menar, då de åt *Amınor* anförtro ſin unga lifsfrukt: wiſen J, min Herre, tillika, at Lärdoms-Gudinnan ej warit Eder *Stjufmoder*, ſåſom af hwilken J ſugit en ädel wisdoms mjölk. War ock förſäkrad, at ALLMAGTEN ſkall gynna Eder flit och dygd min Herre, och under ett ſå ſällt förmynderſkap kunnen J af utſädd möda lofwa Eder en ömnig ſkörd. Deſſa förmåner ſkola ej allenaſt i gemen fägna dem, hwilkas helſa betarfwar E'r hjelp, utan ock i ſynnerhet Edra wänner, i hwilkas antal jag hoppas att få wara.

ISAC OL. GRUFBERG.